

Бх. № 126
Дата 19.02.25 г.

до
**КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**
по к.д. № 33/2024 г. с **ДОКЛАДЧИК**
проф. д-р Янаки Стоилов
Адрес: гр. София 1000, бул. „Княз Александър
Дондуков“ № 1

ВЪЗРАЖЕНИЕ

от

Красимира Нинов-Катинчарова

заинтересована страна по к.д. № 34/2024 г.,
образувано по искане народните представители,
избрани от листата на ПП „Величие“ и други 58
народни представители в L-то Народно събрание

Данни за контакт: тел: _____
Email: _____

**УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ДОКЛАДЧИК,**

Повод за настоящото ни **възражение** е свързано преди всичко с неспазването на сроковете за разглеждане на к.д. № 33/2024 г. (**обединено с к.д. № 34/2024 г., образувано по искане народните представители, избрани от листата на ПП „Величие“ и други народни представители в L-то Народно събрание**).

В качеството ни на всносител / инициатор на конституционното дело, изразяваме несъгласието и неудовлетворението си и от:

- неправилното събиране и оценка на доказателствата;
- нарушаването на принципа на равнопоставеност на страните и неспазването на изискванията за публичност и прозрачност;
- противоречие с предходна практика на Конституционния съд при водене на производството по делото;
- липса на обсъждане на всички доводи и доказателства по искания на страните, конституирани в това дело;
- допускане по искане на заинтересована страна на конституционното дело, но липса на произнасяне по исканията на вносителя/ инициатора на делото.

Вземаме повод, за да изразим и някои наши притеснения досежно наблюдавани несъответствия между действията по обединеното к.д. № 33/2024 г. със съдия-докладчик Янаки Стоилов и разпоредителната част на акта за допускане до разглеждане на к.д. №

34/2024 г. със съдия-докладчик Соня Янкулова, за които развиваме по-долу подробни съображения.

Всяко от тези нсъответствия и отклонения от принципите на равнопоставености демократичност, както и от собствената практика по подобни дела на Конституционния съд, може да постави под въпрос валидността на решението му и да угаси и последната искра надежда на гражданите за справедливост и зачитане на тяхното мнение. А това неминуемо води и до загуба на доверие към правосъдната система и демократичния процес у нас.

Предвид изложеното дотук, бихме искали да обърнем внимание, че макар законът / Изборният Кодекс / да е предвидил споровете за касиране на избори за народни представители да се разглеждат от Конституционния съд, то дефакто такива спорове не притежават иманентните признания на тълкувателни дела досежно съответствието на закон или действие с конституционна разпоредба, а по-скоро законодателят е придал на Конституционния съд ролята на инстанция за **съдебен изборен контрол**, поради което и производствата по такива дела, като настоящото, следва да допускат удовлетворяване на законни искания на вносителите и на конституираните страни по делото. Предвид това, Конституционният съд има задължението да гарантира върховенството на правото и честността на изборите, через провеждане на **квази процес** по оспорване на изборите, но той е длъжен да следва известна процесуалност, дори и тя да се различава съществено от предвидената по закон за действащата съдебна юрисдикция. Когато не упражни своя контрол върху сериозни изборни нарушения, каквито сме посочили подробно в искането си, с това той узаконява изборни манипулации и подкопава доверието в демократичния процес.

И тъй като до настоящия момент нашите искания, направени в качеството ни на вносител останаха без всякакво разглеждане, произнасяне или удовлетворяване, понастоящем, наред с основното и най-засягащото нашите и на избирателите ни права законанарушение – забавата за **произнасяне в законовия /ВИК/ двумесечен срок от подаване на искането**, излагаме пред Вас и останалите си **също толкова значими възражения по водене на делото**, които са както следва:

I. ЗАБАВА НА ПРОИЗНАСЯНЕТО:

1. Според чл.306, ал.2, изр. първо от Изборен кодекс: „**Конституционният съд разглежда искането и се произнася в двумесечен срок от постъпването му**“;

2. Според чл.21, ал.5 от Закон за Конституционния съд: „**Конституционният съд се произнася относно законността на изборите за народни представители и на избора на народен представител и на избора на член на Европейския парламент от Република България в двумесечен срок от постъпване на искането.**“

3. Искането на 58 народни представители от L-то Народно събрание, което беше допуснато и по него бе образувано к.д. № 34/2024 г. с докладчик – съдия Соня Янкулова, е подадено в Конституционния съд **на 11.11.2024 г.** в предвидения в закона срок.

4. При това положение, съобразно действащата законова разпоредба, решението на Конституционния съд следващо да бъде постановено на **11.01.2025 г.** – датата на **внасяне на искането или най-късно до 26.01.2025 г.** – датата на **обединяването на к.д. № 34/2024 г. с к.д. № 33/2024 г.**

Вместо решение, **към настоящия момент е налице просрочие от 24 дни**, през които българските избиратели, сред които са и тези на ПП „Величие“ ежедневно търпят вреди и пропуснати ползи от нереализирания мандат на избрани от листата ѝ народни представители в LI-то Народно събрание, а предбългарското общество резонно стои въпросът легитимно ли е Народното събрание доколко са легитимни приетите от него закони и актове, ако същите са приети от нелегитимни мнозинства. А това е така, тъй като от една страна решенията на Конституционния съд имат действие занапред, а от друга страна – през периода, в който трябваше да е постановено решението на Конституционния съд, в политическия и в парламентарния живот на страната настъпват кадрови и други промени, в които членове и експерти от ПП „Величие“ или работещи с тази партия лица, са лишени дори от възможността да бъдат номинирани, както за съставите на т. нар. „регулатори“, така и на други позиции, представляващи интерес и политическа отговорност за ПП „Величие“. На свой ред, приетите от LI-то Народно събрание закони и решения, касаещи националната сигурност, икономиката, бюджетите и други важни сектори на политико-икономическото функциониране на държавата ни, са също под въпрос доколко мнозинствата, с които са приети тези актове биха били достатъчни, ако числеността им съответства а действителната воля и изразеното на 27.10.2024 г. мнение на суверена-гласоподавател.

Така, с неизпълнението на законовото си задължение да постанови решението си в законовия срок, Конституционният съд на практика съдейства за пълното парламентарно и властово игнориране на ПП „Величие“, недопускайки избраните от листите на тази партия народни представители до законодателното управление на страната, както и до органа, в който се вземат най-значимите и важни решения за нея и за нейните граждани.

Това на практика означава, че и ПП „Величие“ и избраните от нейните листи народни представители, както и нейните членове и гласоподаватели, по данни на ЦИК – 97 448 души, са явно и с трайни последици дискриминирани.

Реализираната забава на Конституционния съд по к.д. № 33/2024 г. не намира законово оправдание по посочените по-горе законови положения. Но забавянето на решението на Конституционния съд по к.д. № 33/2024 г. е неоправдано и от фактическа страна, предвид факта, че вкратките за нас срокове в Изборния кодекс от екипа на ПП „Величие“ сме обработили резултати от избирателни секции в обем, който надхвърля многократно обема на секциите, за които Конституционния съд възложи проверка. На свой ред, Конституционният съд разполагаше, както за извършване на проверката, така и за анализа на резултатите от нея, с многократно повече време. Въпреки това, държавата в лицето на Конституционния съд и компетентните да го сезират органи, не изпълнява своя дял от задълженията си по обществения договор между нас и с това свое бездействие на свой ред се вреди на нас и на избирателите ни, които са лишени неправомерно от правото да изразяват свободно и без манипулации своето мнение чрез избирателния си вот. **Спрямо тях, а и спрямо нас е налице нарушение на чл.3 от Протокол № 1 към ЕКПЧОС.**

Следователно, реализираната от Конституционния съд забава е неоправдана, както от обективна, така и от правна гледна точка и нарушава, както наши, така и на нашите избиратели законно гарантирани права.

II. ПРОЦЕСУАЛНИ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ МЕЖДУ ДЕЙСТВИЯТА ПО ОБЕДИНЕНОТО К.Д. № 33/2024 Г. И РАЗПОРЕДИТЕЛНАТА ЧАСТ НА АКТА ЗА ДОПУСКАНЕ ДО РАЗГЛЕЖДАНЕ НА К.Д. № 34/2024

1. Недоумение буди фактът, че с Определение от 26 Ноември 2024 г., издадено по к.д. № 34/2024 г. след изслушването на доклада на съдията Соня Янкулова, Конституционният съд в състав от 11 съдии е решил да присъедини к.д. № 34/2024 г. с докладчик съдия Соня Янкулова към к.д. № 34/2024 г. с докладчик проф. Янаки Стоилов, като обединеното к.д. да е под № 33/2024 г. с докладчик проф. Янаки Стоилов. Проблемът не е в съединяването на двете дела, а в обстоятелството, че докладчикът по к.д. № 34/2024 г. е разпоредила конституирането като заинтересовани институции Народното събрание, Президента, Министерския съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд, Главния прокурор, Омбудсманът и Централната избирателна комисия. Това разпореждане не е било пренесено в обединеното к.д. № 33/2024 г. и по този начин е било игнорирано участието на ключови институции, които имат пряко отношение към честността на изборния процес, както и към контрола на тяхово провеждане. Този подход противоречи на сходни случаи, при които е било разглеждано частично касиране на изборите.

Игнорирането на органи и институции, които са отговорни за контролиране на честността на изборите, предвидени в Изборния кодекс, като единствената предвидена в закона процесуална инстанция за участващите в изборния процес политически субекти и техните избиратели, при наличието на сезиране от страна на ГПП „Величие“, създава съмнения за липса на безпристрастност и отговорност на тези органи и институции. В 15-дневния срок по чл.305, ал.2 от Изборния кодекс, тези институции **НЕ СА** сезирали Конституционния съд, а ВКС дори е отклонил искането на ГПП „Величие“, подадено по реда на чл.305, ал.1 от Изборния кодекс. Това по същество представлява **ОТКАЗ ОТ ПРАВОСЪДИЕ** и на практика прегражда пътя на политическата формация към постигане на Истината за изборния процес, тъй като **de facto** то е единствено предвиденото в националното ни законодателство правно средство за защита, което е било изчерпано безуспешно.

К.д. № 34/2024 г. (впоследствие обединено с к.д. № 33/2024 г.) е образувано в КС **по инициатива** на действащи народни представители от L-то Народно събрание, чието искане до Конституционния съд е подадено по реда на чл.305, ал.2 от Изборния кодекс, но както вече посочихме, допълнителните искания на този инициатор на конституционното производство не са нито разгледани, нито поставени на обсъждане, а камо ли удовлетворени.

В тази връзка бихме искали да обърнем внимание върху становище/препоръка на **Венецианската комисия**, в което тя подчертава, че **липсата на ефективен съдебен контрол върху изборите може да доведе до подкопаване на демократичния процес и правовата държава**. Европейският съд по правата на човека също е постановил в редица свои решения, че отказът на върховните съдилища да разгледат основателни искания за съдебен контрол върху изборите представлява нарушение на принципите за свободни и честни избори. Така например, по делото *Namat Aliyev v. Azerbaijan (2010 г.)* ЕСПЧ е постановил, че **отказът на националния съд да разгледа жалба за изборни нарушения е равносителен на отказ от правосъдие, като това нарушава член 3 от Протокол № 1 към ЕКПЧОС**. В друго знаково решение *Mugemangango v. Belgium (2020 г.)* съдът потвърждава, че когато компетентните органи отказват да предоставят ефективно средство за правна защита на засегнатите политически субекти, това подкопава самата същност на демократичния процес.

България като държава членка на Европейския съюз е обвързана от принципите, заложени в Хартата на основните права на Европейския съюз, Договора за присъединяване към ЕС и други международни актове, които гарантират правото на ефективен съдебен контрол върху изборите. Член 47 от Хартата гарантира правото на ефективни правни средства за защита, а член 6 от Договора за присъединяване на България и Румъния към ЕС задължава държавите членки да спазват принципите на правовата държава, урежда защитата на основните права в рамките на Съюза, като предвижда три **ключови аспекта**. На първо място, той признава Хартата на основните права на ЕС, която придобива същата юридическа сила като Договорите и гарантира защита на широк спектър от гражданско-политически, социални и икономически права. Второ, член 6 определя ангажимента на ЕС да се присъедини към Европейската конвенция за защита на правата на човека, като по този начин засилва сътрудничеството със Съвета на Европа и осигурява допълнителни механизми за защита на правата на гражданите, без обаче да променя компетенциите на ЕС. Третият аспект е признаването на основните права като общи принципи на правото на ЕС, които включват правата, гарантирани от Конвенцията, както и тези, произтичащи от конституционните традиции на държавите членки. Тези принципи са задължителни при тълкуването и прилагането на правото на ЕС, което осигурява високи стандарти за защита на правата на човека в рамките на Съюза. България е ратифицирала Международния пакт за гражданско-политически права, който в член 25 гарантира правото на **ВСЕКИ ГРАЖДАНИН ДА УЧАСТВА В ИЗБОРИ ПРИ УСЛОВИЯ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТ И СПРАВЕДЛИВОСТ**, а в член 14 установява правото на **ЕФЕКТИВЕН ДОСТЪП ДО СЪД**.

Предвид така поетите от държавата ни ангажименти, Конституционният съд следва да извърши прецизен анализ на всички тези аспекти и да осигури **СЪДЕБЕН КОНТРОЛ, вменен му от Изборния Кодекс, който да бъде в съответствие с международните стандарти и принципите на правовата държава, за да се избегне създаването на правен прецедент, който да доведе до компрометиране на демократичния процес.**

2. Друг източник на основателните ни съмнения и настоящо възржение е фактът, че въпреки нарочно посочените в Искането ни нарушения, извършени под формата на допустимите от закона „мобилни секции“, довели до сериозни манипулации и изкривяване на изборния резултат в полза на водещи политически субекти, този вид нарушения на избирателния процес не е поставен в предмета и обхвата на проверката за нарушения на закона от страна на Конституционния съд. По този начин се предпоставя възможност такива нарушения да бъдат извършвани и занапред, без да са санкционирани по настоящем. Фактите са следните:

Подвижните секции са предвидени да обслужват само избиратели с доказана невъзможност за гласуване в стационарни секции. Въпреки това, на 27.10.2024 г. се наблюдават нереалистично високи избирателни активности, достигащи до 500% от реално регистрираните гласоподаватели. Липсата на надлежни документи за удостоверяване на избирателите и отсъствието на контрол върху тези секции противоречат на принципите за честни избори. Предвид посочените по-горе изводи от практиката на ЕСПЧ, че липсата на контрол върху изборите води до загуба на доверие в демокрацията, следва да бъдат анулирани резултатите от незаконните подвижни секции и да бъде извършена пълна проверка на избирателните списъци и дописаните в тях гласоподаватели.

По официални данни са образувани 13 589 секции, но в протоколите на РИК фигурират само 12 201 секции. Това означава, че **678 секции са фентомни – те не са предавали протоколи, но са генерирали изборни резултати**. Генерирането на резултати от несъществуващи секции манипулира изборния процес, изкривява изборния резултат и е в противоречие с международните стандарти за честни избори.

Ярък пример за изкривяване на изборния резултат е избирателния район на гр. Плевен, където са извършени масови незаконни замени на членове на СИК, като РИК е приложила недопустими критерии, валидни за секции в чужбина. Тези промени пряко повлияха на изборния резултат, като независим кандидат с 2000 гласа и ПП „Величие“ остана извън парламента с минимална разлика. Резултатът на независим кандидат пряко влияе върху определянето на 4% бариера, защото неговите гласове се добавят към общия брой действителни гласове, от които се изчислява този праг. Това означава, че колкото повече гласове получи един или повече независими кандидати, толкова по-голяма става базата, върху която се смята бариерата, а това води до увеличаване на необходимия брой гласове за партиите и коалициите, за да я преминат. Така присъствието на независими кандидати може да затрудни по-малките партии, тъй като повишава абсолютния праг на влизане в парламента. Информационно обслужване брой тези 2000 гласа два дни.

Масовите смени в изборни комисии са предпоставка за нерегламентирано контролиране на вота и нарушаат принципа на равнопоставеност на политическите субекти. Това обуславя необходимост от касиране на изборите в плевенския МИР, както и за разследване на причините, причинителите и допустителите на извършените смени.

Въз основа на изложените факти настояваме за незабавно произнасяне на Конституционния съд, анулиране на резултатите в подвижните секции и фантомните СИК, касиране на изборите в плевенски МИР поради незаконните замени на СИК и гарантиране на съдебен контрол върху бъдещи изборни манипулации, тъй като ако съдът не предприеме тези действия, бездействието му ще доведе до узаконяване на изборни манипулации, което пък ще подкопае принципите на правовата държава.

3. Немаловажен е и фактът, че само една част от посочените в Искането ни СИК са поставени в обхват на проверката, възложена от Конституционния съд на външни експерти, някои от които с явен конфликт на интереси.

III. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ЗАБАВАТА НА РЕШЕНИЕТО НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД ВЪРХУ ПРАВОВИЯ РЕД В ДЪРЖАВАТА

1. Неспазването на законоустановените срокове за произнасяне от страна на Конституционния съд е **сериозно нарушение не само на закона, засягащо—само конкретния казус, но обуславя и вече е обусловило ипренареждане на управлението на държавата чрез погазване на основни принципи на правото**, защитени както от Конституцията на Република България, така и от международни правни актове. В подкрепа на това ни твърдение, сочим европейската практика и становищата на **Венецианската комисия, в които са изложени аргументи, подчертаващи решаващата роля на съдебния контрол върху изборния процес** като гарант за демократичния правов ред. Липсата на съдебен контрол от компетентни органи или на навременен, т.е. ефективен съдебен контрол не съответства на принципа за върховенство на закона и стимулира беззаконието.

2. Закъснението на Конституционния съд в произнасянето на решението му по к.д. № 33/2024 г. съобразно чл.21, ал.5 от Закона за Конституционния съд¹ и на чл.306, ал.2 от Изборния кодекс² **компрометира законността**, защото създава **неоправдана правна несигурност**. По такъв начин, наред с посочените по-горе негативни за демократизма и правовостта последици, се дава на обществото лош знак, че в държавата България никой публичен орган не спазва нито законността, нито демократичните принципи, а волята и мнението на гражданите-избиратели няма никакво значение и е само средство за употреба. Това неминуемо води до **изкривяване на парламентарния процес**, тъй като мандатът на избраните народни представители остава **оспорен**, а това има **непосредствени последици върху легитимността на всички, произтичащи от парламентарната дейност власти**.

А това е така, тъй като правната сигурност е основополагащ принцип в демократичните правни системи. Този принцип изисква държавните институции да действат по **предвидим и последователен начин**, така че гражданите и юридическите

¹ Конституционният съд се произнася относно законността на изборите за народни представители и на избора на народен представител и на избора на член на Европейския парламент от Република България в двумесечен срок от постъпване на искането.

² Конституционният съд разглежда искането и се произнася в двумесечен срок от постъпването му. Искането не спира изпълнението на решението на Централната избирателна комисия.

лица да могат да разчитат на **ясни и стабилни правила**. В контекста на изборния процес правната сигурност означава, че **избирателите и политическите партии трябва да бъдат уверени**, че резултатите от изборите ще бъдат окончателно валидирани в **разумен срок**. Когато съдът не спазва законоустановените срокове, **законността на изборите остава под въпрос**, а **непредсказуемостта в правоприлагането разрушава общественото доверие в демократичните институции**.

3. Реализираната вече забава на решението по к.д. № 33/2024 г., както и очертаващата се още по-продължителна забава представлява **нарушение на правото на ефективно правосъдие** (чл.6, §1 от ЕКПЧОС). Тази разпоредба гарантира на всеки гражданин правото на справедливо и своевременно разглеждане на правния му спор. В случая **неразумното забавяне** на произнасянето на Конституционния съд по казус, който пряко засяга **конституционни правана всеки български гражданин с избирателно право**, представлява **нарушение на международните стандарти за правосъдие**. Изборните дела са по дефиниция **неотложни**, защото засягат **установяването на законодателната власт и състава на Народното събрание**, което е основен и най-върховен орган на държавната власти държавното устройство³.

Венецианската комисия, която е **консултивилен орган към Съвета на Европа**, многократно е подчертавала, че **ефективният съдебен контрол върху изборните спорове е съществен за легитимността на изборния процес**. В своите **Кодекс за добри практики в изборните въпроси** (2002 г.) и **Доклад за съдебния контрол върху изборите** (2020 г.), Комисията отбелязва няколко ключови принципа:

3.1. Необходимостта от бързо и ефективно произнасяне по изборните спорове – Забавянето на съдебното решение може да направи **невъзможно възстановяването на нарушените изборни права**.

3.2. Изискването за ясни и предвидими срокове – Съдебните органи трябва да решават изборните спорове в **кратки срокове**, за да не възпрепятстват нормалното функциониране на демократичните институции.

3.3. Гаранции срещу политически натиск – Продължителното непроизнасяне по даден казус **увеличава риска от институционален натиск** върху съда и компрометира неговата **независимост**.

ЕСПЧ също се е произнасял по случаи на **забавяне в съдебния контрол върху изборите** и последиците от това. В решението *Petkov v. Bulgaria* (2011 г.), ЕСПЧ подчертава, че **държавите имат позитивно задължение да гарантират бърз и ефективен съдебен контрол върху изборните нарушения**. В други дела като *Ekoglasnost v. Bulgaria* (2009 г.) Съдът установява, че **прекомерното забавяне на изборен спор може да доведе до непропорционална намеса в правото на участие в политическия живот**.

IV. НЕРЕДНОСТИ ПРИ ФОРМИРАНЕТО НА ИЗБИРАТЕЛНИТЕ СЕКЦИИ И ТЯХНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ЧЕСТНОСТТА НА ИЗБОРИТЕ

³Чл.1, ал.1 от Конституцията – „България е република с парламентарно управление.“

Един от основните принципи на демократичните избори е тяхната **предвидимост и законност**, което включва и правилното формиране на избирателните секции. Според чл.9, ал.2 от **Изборния кодекс**, една избирателна секция трябва да включва **не повече от 1000 избиратели** и да бъде ясно регистрирана. Въпреки това, при проведените избори на **27.10.2024 г.** е отчетено **сериозно разминаване** между броя на регистрираните секции и броя на отчетените в официалните протоколи на РИК. По официални данни са образувани **13 589 избирателни секции**, от които **12 879 в страната и 719 в чужбина**. Въпреки това, в протоколите на Районните избирателни комисии (РИК) фигурират 12 201 секции, което означава, че 678 секции са фентомни, т.е. не съществуват физически, нямат адрес на провеждане на избора, не са предавали протоколи, но са генерирали изборни резултати. Това поставя под въпрос реалността на гласуването в тези секции и води до **основателни съмнения за манипулация на изборния резултат**. Допълнително, в някои райони се наблюдава неконтролирано разширяване на броя на секциите без ясни законови основания, което води до **неравнопоставеност между партиите**. Наличието на „**привилегированi**“ райони с изкуствено увеличен брой секции създава условия за контролирано гласуване и потенциално манипулиране на резултатите.

Нарушенията, свързани с неправилното формиране на секциите, имат **сериозни правни последици**, тъй като засягат **законността на изборите** и водят до тяхната **пълна недействителност**. Такава е посоченото по-горе нарушение на чл.9, ал.2 от ИК, проявленето на което позволява изкуствено генериране на гласове, което изкривява волята на избирателите.

Отделно, когато в определени райони броят на секциите се увеличава избирателно и без право основание, това дава недопустимо предимство на определени политически сили. **Възможността за създаване на секции, които не отговарят на реалното население в даден район, позволява** по-лесен контрол върху гласоподавателите и **компрометира честността на изборите**. Това създава **неравнопоставеност между участниците в изборния процес**, което е в нарушение на чл.6, ал.2 от Конституцията, **гарантиращ равноправието на политическите субекти**.

Описаната фактическа обстановка създава и е обусловила в процесния избор и нарушение на принципа на демократичния процес, заложен в ЕКПЧОС. Член 3 от Протокол № 1 към тази Конвенция гарантира, че изборите трябва да бъдат **свободни и честни**, като осигурява истинско представителство на избирателите. Но когато част от избирателните секции функционират **фиктивно**, а други са създадени без правна обосновка, то нарушава принципа на представителности подкопава доверието в изборния процес.

В Кодекса за добри практики в изборните въпроси (2002 г.) Венецианската комисия подчертава, че структурата на избирателните райони и секции не трябва да бъде променяна в последния момент и трябва да се основава на ясни и

обективни критерии. Следователно, разширяването на броя на секциите по непрозрачен начин води до злоупотреби и компрометиране на изборните резултати.

Венецианската комисия също така изиска пълна прозрачност и обществен контрол върху формирането на избирателните секции, което в настоящия случай не е било спазено.

ЕСПЧ също има изградена практика по подобни казуси, свързани с манипулиране на избирателните секции. Такова е решението по делото *Namat Aliyev v. Azerbaijan* (2010 г.), в което ЕСПЧ е установил, че неправомерното разширяване броя на избирателните секции без обективни причини може да доведе до нарушение на правото на свободни избори. В същото дело ЕСПЧ е установил, че избори, които не са подложени на реален юден контрол, не могат да се считат за свободни и честни.

Този принцип е приложен и в случая с България, където Конституционният съд отказва да разгледа конкретни доказателства за изборни манипулации.

Аналогичнов делото *Mugemangango v. Belgium* (2020 г.), ЕСПЧ потвърждава, че липсата на ефективен контрол върху формирането на изборните секции може да направи изборния процес несъстоятелен.

Оттук следва, че прозрачността на изборния процес е основополагащ принцип на демократичната държава. Ако в конкретния казус Конституционният съд не предприеме специни мерки за разследване на тези нарушения, това ще постави под въпрос законността на целия изборен процес и ще наруши основни конституционни права на избирателите.

IV. ФАНТОМНИ МОБИЛНИ ИЗБИРАТЕЛНИ СЕКЦИИ И ТЯХНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ПРАВНАТА СИГУРНОСТ И СТАБИЛИТЕТА НА РЕШЕНИЕТО НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД

На проведените избори на 27.10.2024 г. в редица избирателни райони са установени сериозни аномалии в подвижните избирателни секции, които по закон се създават за лица с увреждания и други категории граждани, които обективно не могат да гласуват в стационарни секции. Въпреки това, в тези секции са отчетени нереалистично високи избирателни активности от 50%, 100% и дори 500% от имашите право на глас, което е обективно невъзможно, освен ако не са били дописвани гласоподаватели без правно основание.

Проблемът е бил официално поставен в допълнителното становище на вносителите в рамките на к.д. № 33/2024 г., но докладчикът по делото не се е произнесъл с определение или разпореждане за извършване на задълбочена проверка на тези секции. Това означава, че Конституционният съд е отказал да упражни

контрол върху изборните нарушения, въпреки че са налице факти, които поставят под въпрос законността на изборния процес.

Най-сериозният проблем, който поражда **съмнение за манипулация на изборния процес**, е че тези мобилни секции, които по дефиниция следва да бъдат подвижни, **де факто са функционирали като стационарни**. Освен това, **не са били събираны изискуемите по закон документи**, които удостоверяват правото на гласуване на подвижните избиратели. Този масов процедурен пропуск предполага, че в тези секции **гласове са били подавани нерегламентирано**, без реален контрол върху това дали избирателите **са имали право да гласуват там**. Това представлява **нарушението чл.37, ал.1 и 2 от Изборния кодекс**, тъй като според негоподвижните избирателни секции имат специфична роля – те трябва да обслужват само избиратели, които **предварително са подали заявление и са доказали невъзможността си да гласуват в стационарна секция**. В настоящия случай, обаче, не са били събрани **изискуемите документи**, което противоречи на законовите разпоредби. **Ако не е налична административна документация, доказваща правото на глас на тези избиратели, гласовете, подадени в тези секции, са незаконни**.

Извършено е и нарушение на чл.212 от Изборния кодекс в частта: Контрол и прозрачност на изборния процес. Тези и други разпоредби на Изборния кодекс изискват всяка избирателна секция да функционира при стриктен контрол и възможност за публична проверка на броя на гласоподавателите. В случая на тези „**phantomni“ мобилни секции**, където са отчетенинереалистично високи избирателни активности, няма обективен контролвърху това кои лица са гласували и по какъв механизъм. **Това е съществено нарушение, което поставя под въпрос целостта на изборите.**

Налице е и противоречие с принципа на правовата държава (чл. 4 от Конституцията) Конституцията на Република България постановява, че изборите трябва да бъдат свободни, честни и прозрачни. Когато мобилните секции **функционират като стационарни без надлежна документация и отчетност**, това едиректно нарушение на този принцип води доизкривяване на вота.

Друго реализирано нарушение е на принципа на равнопоставеност на политическите субекти (чл.6 от Конституцията). Ако дадена политическа сила е имала **неправомерен достъп до мобилни секции** и е успяла да контролира вота в тях, то това ѝ е предоставило **неоправдано предимство**, което е в разрез с конституционния принцип за **равнопоставеност на кандидатите в изборите**.

Всичко това поединично и в съвкупност е в противоречие с международните стандарти за честни избори. В тази връзка е налице и нарушение на **чл.3 от Протокол № 1 към ЕКПЧОС**, в който се съдържа задължение за държавите-членки на ЕС да гарантират прозрачен и честен изборен процес, като не допускат административни манипулации. Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) в редица свои решения, включително „*Petkov v. Bulgaria*“ (2011 г.), е постановил, че лицата на

ефективен съдебен контрол върху изборни нарушения води до непропорционална намеса в демократичния процес.

Венецианската комисия в своя „Доклад за съдебния контрол върху изборите“ (2020 г.) подчертава, че **неспособността на конституционните съдилища да реагират на сериозни изборни нарушения подкопава демократичната легитимност на целия изборен процес**. Когато един съд не изпълни контролната си функция, тойде факто узаконява изборни манипулации.

Следователно Конституционният съд трябва да гарантира справедливостта и законността на изборите. Ако тези мобилни секции са били използвани като инструмент за изборни манипулации, целият вот следва да бъде касиран.

V. МАСОВИ НЕЗАКОННИ ЗАМЕНИ НА ЧЛЕНОВЕ НА СИК В ПЛЕВЕН И ВРЪЗКАТА ИМ С КАСИРАНЕТО НА ИЗБОРИТЕ

На проведените избори на 27.10.2024 г. в Плевен са извършени масови смени на членове на Секционните избирателни комисии (СИК), които не са имали никакво правно основание. Тези замени са идентични по модел на извършените промени в секциите в чужбина, които попадат под прякото правомощие на Централната избирателна комисия (ЦИК).

В случая с Плевен, обаче, Районната избирателна комисия (РИК) е приложила **същите критерии**, които са предназначени за секции извън страната, без да има правно основание за това. Тази практика представлява правен абсурд, при който Плевен де факто е бил третиран като избирателен район в чужбина, въпреки че се намира на територията на Република България.

Същественият проблем в този случай е, че **тези незаконни смени в Плевен са оказали пряк ефект върху изборните резултати**, особено върху независим кандидат, получил 2000 гласа, и върху резултата на ПП „Величие“, която остана под изборния праг с минимална разлика именно благодарение на този добавен резултат при определяне на долната граница за влизане в парламента и злополучната цифра от 3,999 в %. Без тези незаконни промени, крайният изборен резултат щеше да бъде различен, а ПП „Величие“ вероятно щеше да надхърли минималният праг за парламентарно представителство.

Този проблем е бил официално повдигнат пред Конституционния съд в к.д. № 33/2024 г., но съдът не е намерил за необходимо да се произнесе по него. Това подкопава правната сигурност и води до основателни съмнения за пристрастност в съдебния контрол върху изборния процес.

Налице е и нарушение на чл.51, ал.2 и чл.91, ал.5 от Изборния кодекс, тъй като предвидените в Изборния кодекс хипотези, при които се позволяват смени на

членове на СИК са следните: смърт, заболяване или изричен отказ на назначеното лице. В случая с Плевен няма доказателства, че тези условия са били изпълнени. Фактът, че подобен модел е приложен само в чужбина, а РИК е използвал тази практика за секции в България, е правен абсурд, който прави изборите в Плевен нищожни поради незаконни СИК.

Налице са и противоречия с решенията на самата ЦИК, тъй като ЦИК е приела различни решения за идентични казуси, като в някои случаи е отказала да извърши масови замени, докато в други, като този в Плевен, такива замени са били допуснати без правно основание. С решение № 3953-НС от 26.10.2024 г. ЦИК е отменила подобно решение на РИК – Софийски район, като се е аргументирала, че партията не е представила обективни основания за исканите промени в СИК. Въпреки това, в случая с Плевен, същият критерий не е бил приложен.

Налице е и нарушение на принципа на равнопоставеност на политическите субекти (чл.6 от Конституцията), тъй като когато един изборен район е поставен в изцяло различна правна ситуация от всички останали, без това да има правно основание, това нарушава принципа на равнопоставеност на политическите субекти. Независимият кандидат, получил 2000 гласа, и ПП „Величие“, на която не достигат само 21 гласа за преминаване на 4% бариера, са били пряко засегнати от тези незаконни смени.

VI. СТАБИЛНОСТТА НА ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС КАТО ОСНОВА НА ДЕМОКРАТИЧНОТО УПРАВЛЕНИЕ

Легитимността на изборите зависи не само от самия акт на гласуване, но и от способността на държавата да осигури реален контрол върху честността на вота. В случая с изборите на 27.10.2024 г., две основни нарушения – подвижните секции с нереалистична активност и незаконните замени в Плевен – фундаментално нарушават честността на изборния процес. А когато Конституционният съд се въздържа да се произнесе по тези нарушения, това води до:

- 1. Политическа нестабилност** – резултатът от изборите остава оспорван, което поставя под въпрос легитимността на законодателния орган;
- 2. Срив в доверието към институциите** – отказът от съдебен контрол създава възприятие, че изборните манипулации са възможни и допустими;
- 3. Правен хаос и липса на единен стандарт** – различни районни избирателни комисии (РИК) и Централната избирателна комисия (ЦИК) прилагат противоречива практика, което води до неравнопоставеност на политическите субекти.

В тази връзка следва да бъде посочено **решението на ЕСПЧ по делото „Davydov v. Russia“ (2017 г.)**. В него Съдът подчертава, че изборните манипулации, които не са предмет на ефективен съдебен контрол, могат да доведат до сериозни нарушения на демократичния процес.

В случая с България, липсата на съдебен контрол върху нарушенията в Плевен и подвижните секции директно компрометира честността на вота.

Следователно, ако Конституционният съд продължи да отказва да разгледа тези въпроси, това ще доведе до правен хаос и ще позволи на изборните манипулации да се превърнат в практика, което ще подкопае основите на демократичното управление в България.

VII. ЗАЩО КОНСПИЦИОННИЯТ СЪД ДЪЛЖИ ПРОИЗНАСЯНЕ ПО КАКВИ ПРОЦЕДУРНИ ПРАВИЛА И НА ОСНОВАТА НА КОЯ ПРАВНА РАМКА СЕ ПРОИЗНАСЯ ПО К.Д.№33/2024 ГОД и ПРОВЕЖДА САМОТО ДЕЛО?

Анализ на делото „Петков и други срещу България“ и правните последици от липсата на СПЕЦИАЛЕН ЗАКОН за оспорване законността на парламентарните избори по който да се произнася Конституционния съд, в контекста на дело № 33/2024 г. поставят този основен въпрос за липса на легална процесуалност. Делото „Петков и други срещу България“ / „Petkov and Others v. Bulgaria), жалба № 77568/01, 178/02 и 505/02, решение от 11 юни 2009 г., решено от Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) през 2009 г., разкри сериозен законодателен дефицит в българската правна система – липсата на СПЕЦИАЛЕН ЗАКОН, който да урежда реда за оспорване на парламентарните избори пред Конституционния съд. Конституцията на Република България изисква такъв закон, но въпреки изричното задължение на законодателя да го ПРИЕМЕ В ТРИГОДИШЕН СРОК СЛЕД ВЛИЗАНЕТО В СИЛА НА КОНСТИТУЦИЯТА ОТ 1991 Г.. Този закон и до днес не е приет, а българските избиратели и техните политически изразители реално НЯМАТ правен способ да оспорят легитимността, честността и същността на изборния процес, като откраднат и манипулиран. Липсата на този нормативен акт нарушила правото на ефективна съдебна защита, както е гарантирано от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) и Договора за присъединяване на България към Европейския съзъд. В настоящото дело № 33/2024 г., този законодателен пропуск продължава да има сериозни правни последици, които накърняват правото на справедлив процес и ефективна защита на избирателните права. КС е ДЛЪЖЕН ДА СЕ ПРОИЗНЕСЕ ПО ТОВА, защото го сезираме, като конситуирана-заинтересована страна в делото.

Конституционната рамка и нарушение на правата: Съгласно чл. 66 от Конституцията на Република България, законността на парламентарните избори трябва да може да се оспорва пред Конституционния съд по ред, предвиден В СПЕЦИАЛЕН ЗАКОН. Конституционният съд има правомощието да се произнася по законността на избора на народни представители (чл. 149, ал. 1, т. 7 от Конституцията), но на практика няма приложима правна рамка, която да урежда този процес. Това създава сериозен правен вакуум, който засяга не само конкретни случаи, като този на жалбоподателите по дело № 33/2024 г., но и целия демократичен изборен процес в страната. ВЕЧЕ 33 ГОДИНИ БЪЛГАРИЯ НАРУШАВА СВОЕ КОНСТИТУЦИОННО ЗАДЪЛЖЕНИЕ, като не осигурява правен механизъм за ефективно оспорване на изборните резултати.

Как липсата на този закон засяга настоящото конституционно дело № 33/2024 г.?

Наличието на ефективен механизъм за оспорване на изборите е основен принцип, заложен в **европейските правни норми** и е ключово изискване по чл. 3 от Протокол № 1 към Европейската конвенция за правата на човека, който гарантира правото на свободни и честни избори. Фактът, че България **продължава да не предоставя ефективно средство за защита при изборни спорове**, създава следните **конкретни правни последици** за настоящото дело № 33/2024 г.:

1. **Липса на правна яснота и сигурност** – В момента няма предвидени законови процедури за обжалване на изборните резултати, което прави невъзможно правомерното разглеждане на настоящия казус.
2. **Правен произвол** – Поради отсъствието на специален закон, **Конституционният съд действа без ясни критерии**, което води до риск от **субективизъм и противоречива практика**.
3. **Отказ от ефективно правосъдие** – Липсата на ясно разписана процедура възпрепятства възможността на гражданите да **оспорват изборни нарушения** пред независим орган.
4. **Нарушение на международноправните задължения на България** – Съгласно Договора за присъединяване на България към ЕС, страната е длъжна да гарантира върховенството на правото, включително чрез осигуряване на **ефективни правни средства за защита**, каквито в случая липсват.

Решението на ЕСПЧ по „Петков и други срещу България“ като прецедент: ЕСПЧ установява, че България **нарушава** чл. 3 от Протокол № 1 и чл. 13 от ЕКПЧ, защото не осигурява ефективна процедура за оспорване на изборните резултати. Основният мотив е, че **властите не са изпълнили влезлите в сила решения на Върховния административен съд**, а Конституционният съд е отказал да разгледа въпроса по същество, поради липсата на законова рамка. Съдът подчертава, че: **Властите не могат да отказват изпълнение на съдебни решения**, като се позовават на несъществуващи процедури. Липсата на **ефективен механизъм за обжалване прави демократичният процес несигурен и непрозрачен**. Власти на закона изисква държавните институции да осигурят предвидими и ясни процедури за изборни спорове.

Тези констатации са **пряко приложими към настоящото дело № 33/2024 г.**, където отново е налице **липса на адекватна правна рамка** за разглеждане на изборен спор пред конституционния съд.

Нарушение на Договора за присъединяване към ЕС!

България се присъедини към Европейския съюз през 2007 г., като пое ангажимент да спазва **принципите на правовата държава и демократичното управление**. Член 2 от Договора за ЕС (ДЕС) гласи, че **уважението към правата на човека, демокрацията и правовата държава** са фундаментални ценности на Съюза. Липсата на закон, който урежда реда за обжалване на парламентарните избори, представлява **пряко нарушение на тези принципи**, тъй като: **Не осигурява ефективен достъп до правосъдие** в съответствие с чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС. Не изпълнява задължението за гарантиране на демократичен процес, както изисква Копенхагенските критерии за членство в ЕС. Създава предпоставки за политически манипулации на изборите, което е несъвместимо с **демократичните стандарти на Съюза**.

В този контекст, България може да бъде **обект на процедура по чл. 7 от ДЕС**, която предвижда санкции срещу държави членки, които **нарушават основните принципи на ЕС**.

Липсата на специален закон за оспорване на изборните резултати пред Конституционния съд остава сериозен правен проблем в България повече от три десетилетия. Това води до системно нарушение на правото на гражданите на ефективна съдебна защита и подкопава демократичните процеси в страната. В контекста на дело № 33/2024 г., този законодателен пропуск създава правна несигурност, затруднява справедливото разглеждане на казуса и нарушица международните ангажименти на България. Липсата на ефективен механизъм за оспорване на изборите не само създава риск от произвол, но и наруши основни европейски правни норми, включително разпоредбите на Европейската конвенция за правата на човека и Договора за ЕС.

„Петков и други срещу България“ (Petkov and Others v. Bulgaria), жалба № 77568/01, 178/02 и 505/02, решение от 11 юни 2009 г.

Ключови моменти от решението на ЕСПЧ:

- Нарушение на чл. 3 от Протокол № 1 –** ЕСПЧ постановява, че България **не е осигурила ефективен механизъм** за оспорване на изборните резултати, с което е **нарушено правото на свободни и честни избори**.
- Нарушение на чл. 13 от ЕКПЧ –** Липсата на правно средство за защита **попречва на жалбоподателите да обжалват изборните резултати**.
- Фактът, че България не е приела специален закон,** както изиска Конституцията от 1991 г., е счетен за **системен проблем** в българското законодателство.
- Конституционният съд е отказал да разгледа делото по същество**, позовавайки се на липсата на законова уредба – нещо, което според ЕСПЧ е **правен абсурд**, тъй като държавата е била длъжна да осигури такъв механизъм.
- Решението на ЕСПЧ задължава България да въведе ефективен механизъм за оспорване на парламентарните избори**, но такъв и до днес (2024 г.) не е приет.

Правни последици за дело № 33/2024 г.

Това решение е **пряко приложимо** към настоящото дело № 33/2024 г., тъй като проблемът, установен от ЕСПЧ през 2009 г., **остава нерешен**. Това означава, че България **продължава да нарушица международните си ангажименти**, което може да бъде основание за:

- Нова жалба в ЕСПЧ**, която би била с големи шансове за успех и постигане на решение със задължителни препоръки, защото делото ще бъде със съществен рецидив.
- Санкции от страна на Европейския съюз** за неспазване принципите на правовата държава и на нарушаването на договора за присъединяването ни към Европейския съюз.
- Допълнително дискредитиране на изборния процес** в страната.

Този правен вакуум поставя под **сериозен въпрос демократичната легитимност** на изборите в България и изиска **незабавно законодателно решение**.

Заключението от настоящото възражение е, че Конституционният съд на Република България към настоящия момент е в нарушение на редица национални, общностни и международни актове и разпоредби, както и на установена съдебна

практика на ЕСПЧ по прилагането на чл.3 от Протокол № 1 към Конвенцията. Нещо повече, към настоящия момент, Конституционния съд не изпълнява своята роля, като върховен страж на конституционния ред, на правовия ред и на заявленото в Конституцията демократично начало. Забавянето на произнасянето от страна на Конституционния съд далеч надхвърля законоустановения срок и очевидно се създават нови и нови основания, за да се бави произнасянето на решението му, въпреки вече предоставените му от нас и публично показаните в медиите множество драстични закононарушения на изборните процес и на изборните права на гражданите. Отделно, отказът да бъдат конституирани ключови институции органи, които имат пряко отношение към изборния контрол, поражда съмнения за безпристрастността на съда и неговата реална ангажираност с върховенството на правото. Откритите изборни манипулации – включително незаконните подвижни секции с нереалистично висока избирателна активност, наличието на фантомни секции и масовите незаконни смени на членове на СИК в Плевен, са фундаментални нарушения, които **подкопават доверието в изборния процес**. Въпреки че тези проблеми са повдигнати пред Конституционния съд, той не е разпоредил цялостна проверка, с което на практика е позволил компрометирането на изборните резултати. **Подобно бездействие не само подрива принципа на честни и свободни избори, но и поставя под въпрос легитимността на законодателната власт и на всички произтичащи от нея власти и актове.**

Международните правни стандарти, включително решенията на Европейския съд по правата на човека и препоръките на Венецианската комисия, категорично изискват ефективен съдебен контрол върху изборните нарушения. **Когато този контрол липсва или е формален, както в настоящия случай, се създава опасен прецедент, при който изборните манипулации се превръщат в допустима практика.** Конституционният съд не само, че не е защитил правата на потърпевшите политически субекти и избиратели, но с мълчаливото си одобрение на тези нарушения фактически узаконява подмяната на народния вот. За да бъде възстановено доверието в демократичните институции и върховенството на правото, **Конституционният съд е длъжен незабавно да се произнесе, като касира изборните резултати в засегнатите райони, извърши пълна проверка на всички съмнителни секции и въведе механизми, които да гарантират, че подобни изборни манипулации няма да бъдат допусканни в бъдеще.** Ако това не бъде направено, последиците ще бъдат дългосрочни и ще доведат до легитимиране на изборни злоупотреби, които ще подкопаят самата основа на демократичния процес в страната.

Въз основа на изложените факти и правна аргументация настояваме Конституционният съд:

1. Незабавно да обяви срок за постановяване на решението по к.д. № 34/2024г.;
2. Да предостави мотивирано обяснение за допуснатото забавяне и причините за неспазване на законовите срокове;
3. Да осигури публичност на процедурата, така че да се гарантира прозрачността и доверието в съдебния процес по осорване на изборните резултати;
4. Да въведе допълнителни механизми за спазване на сроковете, съобразени с препоръките на Венецианската комисия;

5. Да касира изцяло изборите в МИР-Плевен, тъй като масовите замени на СИК са незаконни и са повлияли на крайния изборен резултат;

6. Да постанови анулиране на резултатите в подвижните избирателни секции, където са отчетени нереално високи избирателни активности, без доказателства за съответствие на характеристиките на избирателите с изискванията на ИК;

7. Да постанови анулиранена резултатите от секции, които не отговарят на законовите изисквания и не са отчетени в официалните протоколи на РИК;

8. Да постанови създаване на механизъм за превантивен съдебен контрол, който да изиска автоматична проверка на изборни резултати в случай на аномалии като тези в Плевен и подвижните секции.

9. Да изиска създаването на ясен съдебен стандарт, по който да могат да бъдат бързо санкционирани произволни замени на членове на СИК, при които не са налице изискуемите по закон предпоставки.

10. Да каже по кой закон и какви процесуални правила провежда производствата по оспорване на изборните резултати.

11. Да постанови, че избраните в противоречие със Изборния кодекс и решенията на ЦИК състави на СИК-вете заменени извън законно установените правила са незаконни и да поисква ЦИК да ги обяве решенията на РИК за нищожни, което поставя под въпрос проведените от незакинни СИК-ве изборни преобразувания и следователон трябва да се касират изборите в тези секции.

На основата на всичко изложеното дотук, от името на вносителите на искането, инцизирано от народните представители от ГП „Величие“ в I-то Народно събрание подкрепени от още 52 техни колеги, желаем да изразим нашето **ВЪЗРАЖЕНИЕ** и несъгласие с ощетявящите правата ни действия и бездействие на Конституционния съд по к.д. № 33/2024 г., да проведе пълноценен и обстойен контрол върху произведения на 27 Октомври 2024 г. избор за народни представители за II-то Народно събрание, с който да наложи принципите на равнопоставеност на всички регистрирани за въпросния избор политически субекти, както и да гарантира максимална обективност и свобода на изразяване на мнението на ив този контекст Конституционният съд следва да извърши прецизен анализ на всички тези аспекти и да осигури съдебен контрол, който да бъде в съответствие с международните стандарти и принципите на правовата държава, за да се избегне създаването на правен прецедент, който да доведе до компрометиране на демократичния процес.

Ето защо, апелираме към Вас – съдиите от Конституционния съд на Република България, да преустановите тези увреждащи изборните права на гражданите практики, както и правата и свободата на избор в честен и прозрачен изборен процес, както и действията и бездействието на призваните да ги проведат, и да обявите изборът, проведен на 27 октомври 2024 г., **за изцяло касиран с всички произтичащи от това последици**.

19.02.2025 г.
гр. София

за ВНОСИТЕЛ:

/Кр. Катинарова/

Ходатайство Катинарова
18